

*“Вчитель готується до хорошого уроку все життя...
Така духовна і філософська основа нашої професії
і технології нашої праці: щоб дати учню
іскорку знань, вчителю треба
усмоктати ціле море світла”*
В.О. Сухомлинський

СУЧАСНІ ВИДИ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ ОБЛІКОВИМ, АНАЛІТИЧНИМ ТА КОНТРОЛЬНИМ ДИСЦИПЛІНАМ

Шестерняк М.М. (м. Тернопіль)

У сучасному освітньому, психологічному та культурному просторі інформаційного суспільства викладання облікових, аналітичних і контрольних дисциплін у ВНЗ вимагає від викладача уміння передавати свою майстерність та навички іншим.

Практика свідчить, що більшість викладачів облікових дисциплін не мають спеціальної педагогічної підготовки, оскільки вони є випускниками ВНЗ, в яких педагогіку не вивчають. Захистивши кандидатську дисертацію за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит, викладач не може досягти високого рівня педагогічної культури та майстерності, оскільки йому на власному досвіді доведеться напрацьовувати методіку викладання конкретної облікової, аналітичної чи контрольної дисципліни. Така методіка напрацьовується протягом тривалого часу і супроводжується пошуком власних методів досягнення поставленої мети. При цьому важливу роль відіграють педагогічні технології та методи навчання, що є впорядкованими та взаємопов'язаними способами діяльності викладача (який передає знання) і студента (який має ці знання засвоїти).

На сучасному етапі педагогічна технологія (від гр. *techne* – мистецтво, майстерність, вміння + *logos* - вчення) – сукупність психолого-педагогічних елементів, які визначають підходи, композицію форм, методів, способів, засобів (схем, креслень, діаграм, карт) у навчально-виховному процесі.

Поняття “педагогічні технології” вперше сформульовано у працях В. Бехтерева, І. Павлова, А. Ухтомського, С. Шацького та ін. як процес використання технічних засобів навчання у школі в 20-х роках ХХ століття. З

плином часу сутність терміну змінювалася (В. Беспалько, І. Лернер, В. Паламарчук, Г. Селевко та ін.). У даний час під педагогічними технологіями у широкому розумінні цього слова розуміють застосування людських і технічних методів навчання з метою досягнення ефективності навчання і виховання. За твердженням М.А. Галагузової педагогічні технології передбачають системний аналіз, відбір, конструювання і контроль усіх компонентів педагогічного процесу з метою досягнення кінцевого результату [1, с. 24].

Для того, щоб професійно передавати особисті уміння та навички студентам, викладачу потрібно досконало володіти сучасними методами і способами ведення облікових, аналітичних чи контрольних дисциплін, знати предмет, уміти віднайти ефективні форми навчання, які би допомогли досягнути кращих результатів підготовки бакалаврів, спеціалістів та магістрів. Викладач повинен постійно працювати над методикою підготовки до викладання конкретної дисципліни та удосконалення педагогічного процесу. При цьому основними в роботі викладача повинні бути такі принципи:

- науковість (використання найновіших наукових досягнень);
- доступність (врахування підготовки студентів та їхню ерудицію);
- зв'язок теорії з практикою (теоретичні положення пов'язують з положеннями практики);
- індивідуальний підхід до кожного студента (індивідуалізація навчання).

Викладач повинен доносити інформацію у доступній та зрозумілій формі. Так, у процесі викладання окремих тем облікових, аналітичних і контрольних дисциплін можна використовувати пояснювально-ілюстративне навчання, яке базується на унаочненні абстрактних понять.

Якість підготовки студентів визначає не стільки рівень отриманих знань на лекційних заняттях, скільки уміння застосовувати їх на практиці, тому обов'язковим компонентом процесу навчання є практичні заняття, на яких розглядають найбільш актуальні теми, з метою оволодіння програмового матеріалу, відпрацювання необхідних методик і технологій, розуміння важливості кожної з дисциплін для подальшої практичної роботи.

Практичне заняття являє собою форму навчальної роботи, орієнтованої на засвоєння окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формування у студентів умінь та навичок застосовувати їх в практичних, прикладних цілях [1, с. 164].

Так, зокрема студенти облікового факультету на заняттях використовують документи, що є засобом реєстрації фактів фінансово-господарської діяльності, відображають їх на рахунках обліку з метою отримання аналітичної та синтетичної інформації, оцінюють об'єкти обліку, здійснюють калькулювання собівартості одиниці продукції, використовують елементи інвентаризації активів, складають фінансову звітність, тощо.

Практичні заняття проводять у таких формах як: семінар-дискусія; семінар-дослідження; семінар-взаємонавчання; інтелектуальна розминка (експрес-опитування); сократична бесіда.

Готуючись до заняття викладач зобов'язаний поставитися свідомо до вибору виду навчання, сутність якого полягає у взаємодії викладача та студента, при цьому слід зважати на те, що студент повинен працювати самостійно, оскільки пізнавальна активність розвиває його творчу особистість.

Останнім часом педагогічна наука все частіше звертає увагу на педагогічний процес, заснований на *суб'єкт-суб'єктних відносинах*, які визначають управлінську функцію педагога і функцію самоуправління учня (рис. 1).

Рис. 1. Механізм суб'єкт-суб'єктної взаємодії педагога і студента [2, с. 111]

Такий підхід активізує і стимулює студентів до творчої роботи, надає процесу засвоєння знань цілеспрямованості і сприяє більш ефективній педагогічній діяльності. Процес навчання функціонує найбільш ефективно при

оптимальній мірі співвідношення між управлінням і самоуправлінням. Інакше занадто жорстке управління діяльністю позбавляє студентів ініціативи і творчості, а надмірне зменшення керівної ролі педагога призводить до зниження рівня мотивації до навчання [2, с. 111].

Отже, можна стверджувати, що педагогічна майстерність викладача в контексті викладання облікових, аналітичних і контрольних дисциплін спирається на стандартні та інноваційні форми навчання (рис.2).

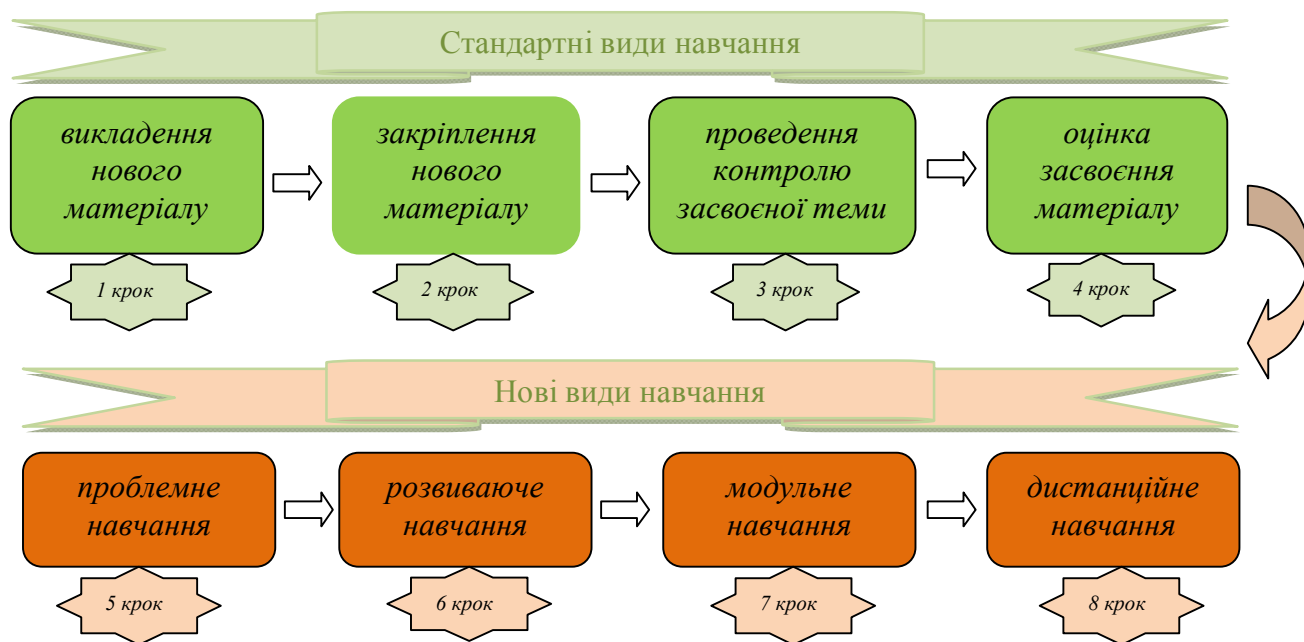

Рис. 2. Інноваційні і традиційні види навчання (розробка автора)

Як видно з рис. 2, стандартні види навчання, дають студентові готові знання, оскільки при такому навчанні вони – слухають, запам'ятовують та відтворюють вивчений матеріал. При цьому індивідуальний підхід до кожного студента зведено до мінімуму, адже отримавши готові знання вони можуть не працювати самостійно.

Нові види навчання, спонукають студента мислити, оцінювати ту чи іншу ситуацію та пропонувати власні висновки та пропозиції для вирішення проблем.

Зокрема, при використанні *проблемного навчання* викладач піднімає проблему, показує її протиріччя, висловлює власні роздуми у голос, чим спонукає студентів до участі в обговоренні поставленого питання, пошуку його вирішення, і самостійного формування варіантів висновків. Студенти проявляють свою активність та підвищений інтерес до навчання, оскільки стають уважніші,

розвивають логіку мислення, напрацьовують досвід вирішення теоретичних та практичних завдань.

В.М. Нагаєв зазначає, що “проблемне навчання – це така система методів, при якій слухачі одержують знання не шляхом запам’ятовування і завчання їх у готовому вигляді, а в результаті розумової діяльності з рішення проблем і проблемних задач, побудованих на основі змісту досліджуваного матеріалу” [2, с. 117].

При застосуванні *розвиваючого навчання* викладач дає можливість студентам напрацьовувати навички самостійної підготовки та опанувати знання з облікових, аналітичних та контрольних дисциплін, що особливо актуально у сучасний період скорочення обсягів навчального навантаження.

При використанні *модульного навчання* викладач проводить модульний контроль із засвоєння відповідної навчальної інформації, при цьому сукупність модулів дає можливість розкрити рівень знань з окремих дисциплін.

При застосуванні *дистанційного навчання* викладач управляє навчальним процесом на відстані. Так, В.М. Чабан зазначає, що з метою контролю знань та їх поповнення при заочній формі навчання набуває актуальності дистанційне навчання. Такий вид навчання зумовлений тим, що студенти не регулярно відвідують лекції. Дистанційне навчання надає можливість студентам працювати над вивченням курсу у зручній для себе час та у зручному місці використовуючи той темп навчання, який його влаштовує, що дозволяє ефективно використовувати технічні засоби, а викладач координує навчальний процес, надає консультації в системі електронної мережі [3].

Оцінювання отриманих знань у більшості випадків ґрунтується на методах тестування. Їх особливість полягає в тому, що дає можливість охопити великий обсяг інформації, в межах тестових наборів; дати спрощені відповіді на кожний тест; досягти швидкості проведення тестування; розширити типи тестування; автоматизувати процес тестування; спростити оцінку результатів тестування та якості тесту [4, с. 9-19].

Диплом, атестат, свідоцтво або інший документ в сучасному світі виконує роль рекомендаційного листа для найманого працівника, яким держава немовби

гарантує власнику диплома роботу, передбачену документом. Власник диплома, який успішно підтвердив свою кваліфікацію, здатен підвищити авторитет держави на зовнішньому ринку інтелектуальної праці. Якщо на початку діяльності авторитет держави підтримує власник диплома, то через певний проміжок часу власник диплома сам стає обличчям університету, держави [5, с. 13].

Таким чином, викладач облікових, аналітичних і контрольних дисциплін зобов'язаний сумістити у собі як фахівця, так і педагога, поєднуючи майстерність викладання теоретичних та практичних навичок студенту і використовуючи психологічні закономірності навчального процесу.

Література:

1. Шевців З.М. Основи соціально-педагогічної діяльності: [навч. посіб.] / З.М. Шевців. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 248 с.
2. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: [навч. посіб.] / В.М. Нагаєв. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 232 с.
3. Чабан В.М. Сучасні види навчання обліковим дисциплінам / В.М. Чабан. – [Електронний ресурс]: // Режим доступу до статті: <http://www.fin.at.ua/publ/32-1-0-667>- Назва з екрану.
4. Дурняк Б.В. Автоматизована система управління навчальним процесом / Б.В. Дурняк, М.С. Антоник, А.М. Гуржій. – Львів : Видавництво Української академії друкарства, 2011. – 152 с.
5. Карпенко О.В. Управлінський облік: методика викладання у вищій школі: [навч. посіб.] / О.В. Карпенко. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 244 с.
6. Кучерявий О.Г. Професійне самовиховання у вищій школі: [навч. посіб.] / О.Г. Кучерявий. – К.: Освіта України, 2010. – 200 с.
7. Чижевська Л.В. Методика викладання облікових дисциплін: [навч. посіб. для студентів вищих навч. закл.] / Л.В. Чижевська / [за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця]. – Житомир: ПП “Рута”, 2003. – 504 с.